

Rendalen kommune

KOMMUNAL PLANSTRATEGI for RENDALEN 2017-2020

– *åpenhet, raushet og engasjement*

Vedtatt i kommunestyret 26.01.2017, sak 3/17

Innhold

1	Innledning.....	3
1.1	Hva er en kommunal planstrategi?	3
1.2	Innhold i kommunal planstrategi	3
1.3	Forholdet til kommuneplanen og plassering i planhierarkiet	4
1.4	Erfaringer med kommunal planstrategi 2013-2015	5
1.5	Kommunens planverk.....	5
1.5.1	Kommuneplaner.....	5
2	Gjeldende kommuneplan – status og erfaringer	7
2.1	Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027.....	7
2.2	Kommuneplanens arealdel 2014-2026	7
3	Overordnede føringer	8
3.1	Nasjonale forventninger.....	8
3.2	Nasjonal transportplan og regional samferdselsplan.....	8
3.3	Regional planstrategi for Hedmark	8
3.4	Interkommunalt samarbeid.....	9
4	Utviklingstrekk og utfordringer	10
4.1	Befolkningsutvikling	10
4.2	Utdanning og kompetanse	13
4.3	Næring og arbeidsplasser	14
4.4	Folkehelse og levekår	16
4.5	Kommunen som organisasjon	17
4.5.1	Forvaltning.....	17
4.5.2	Tjenesteprodusent	18
4.5.3	Myndighetsutøver	18
4.5.4	Samfunnsutvikler.....	18
4.5.5	Arbeidsgiver.....	18
4.6	Klima og miljø	19
4.6.1	Energi og klima	19
4.6.2	Grønt skifte.....	20
4.6.3	Naturverdier og kulturarv.....	21
4.7	Langsiktig arealbruk.....	21
5	Vurdering av planbehovet.....	22
5.1	Bostedsattraktivitet.....	22
5.2	Bedrifts- og besøksattraktivitet.....	23
5.3	Folkehelse.....	23
5.4	Kommunal tjenesteyting	24
5.5	Klima og miljø	24
5.6	Kommuneplanens samfunnsdel	24
5.7	Kommuneplanens arealdel.....	24
5.8	Hvordan arbeide med planoppgaver	25
6	Prioritering av planoppgaver.....	26

1 Innledning

Kravet om utarbeidelse av kommunal planstrategi er nedfelt i Lov om planlegging og byggesaksbehandling § 10-1. Her heter det:

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11.

Planstrategi ble innført med plan- og bygningsloven av 2009 og Rendalen kommune vedtok sin første planstrategi 27.6.2013.

1.1 Hva er en kommunal planstrategi?

Planstrategien skal vedtas innen ett år etter konstituering av nytt kommunestyre og gjelder i fire år. Den skal belyse hvilke hovedutfordringer kommunen har og antas å få i perioden, samt hvilket planbehov disse utfordringene utløser.

Strategien skal på overordnet nivå beskrive hvordan utfordringene skal møtes i lokalsamfunnet. Sammenlignet med planregimet etter tidligere plan- og bygningslov tar kommunal planstrategi over enkelte av de funksjonene som tidligere lå i kommuneplanens samfunnsdel, samtidig som planstrategien også gir andre føringer.

1.2 Innhold i kommunal planstrategi

Som det framgår av § 10-1 skal kommunal planstrategi omfatte:

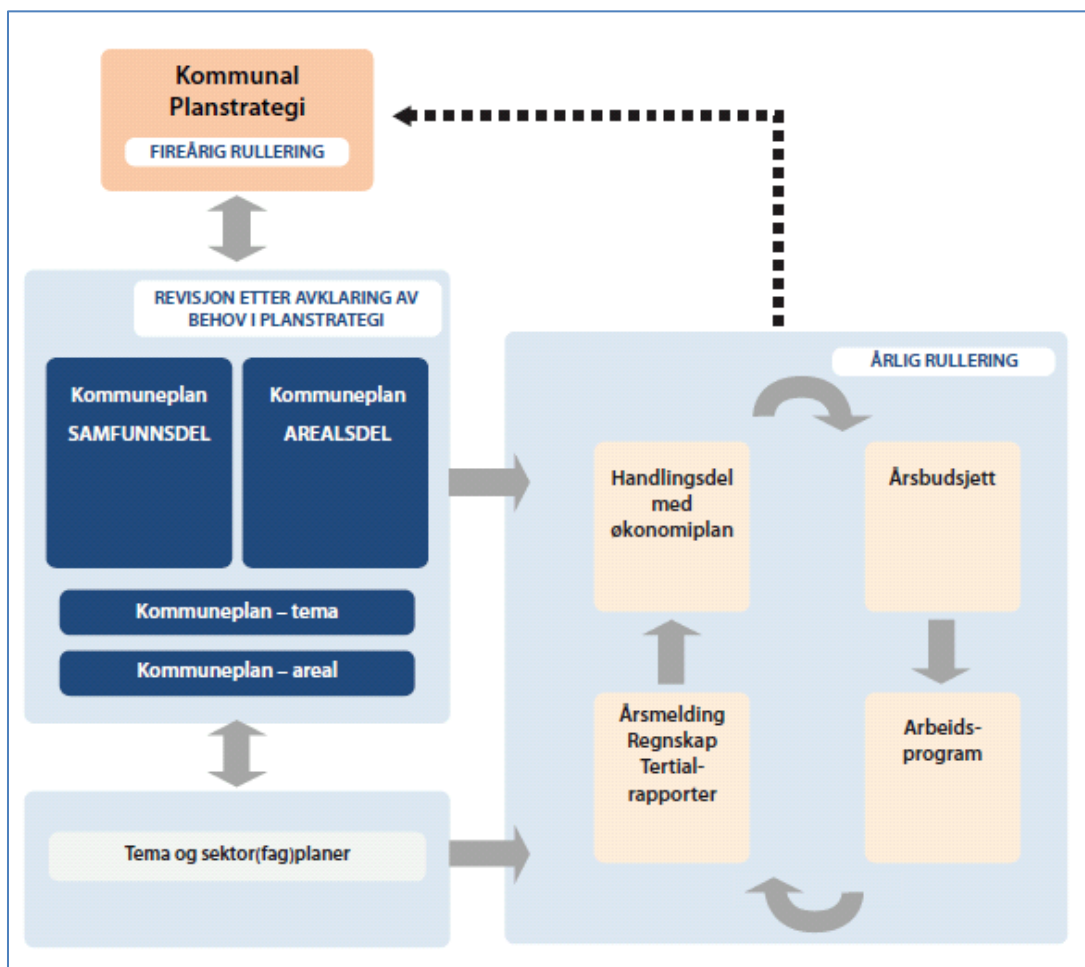
- en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder
 - langsiktig arealbruk
 - miljøutfordringer
 - sektorenes virksomhet
 - en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden

1.3 Forholdet til kommuneplanen og plassering i planhierarkiet

Arbeidet med planstrategien kan samordnes med revidering av kommuneplanen ved at det utarbeides planprogram parallelt med eller som en del av planstrategien, som sendes på høring samtidig. Planstrategien legger ikke opp til revidering av verken samfunnsdelen eller arealdelen i denne perioden.

Den kommunale planstrategien skal ha en overordnet rolle i forhold til all kommunal planlegging. Planstrategiens beskrivelse av utfordringer og muligheter legger rammene for øvrig planlegging og avklarer også hvilket planbehov og hvilke prioriteringer en gjør på planområdet i valgperioden.

Følgende figur illustrerer planhierarkiet (fra veileder T-1476¹):

Figur 1 Kommunal planstrategi i kommunens planverk²

Planstrategien er altså ikke en egen plantype, men et hjelpemiddel for kommunen til å fastlegge rammer og hvilke behov det er for planlegging. Den er også et nyttig verktøy for å gå gjennom og holde oversikt over kommunens planverk og se planene i en større sammenheng.

¹ Miljøverndepartementets veileder T-1476 «Planlegging etter Plan- og bygningsloven» utgitt 2009

² Fra MD's veileder «Kommunal planstrategi» T-1494 utgitt desember 2011.

Kommuneplanlegging

- Hvilke utfordringer står Rendalssamfunnet overfor, og hvordan kan vi best møte disse?
- Hvilke mål skal Rendalen kommune ha?
- Hvordan skal vi nå disse målene?
- Hvordan skape engasjement, deltakelse og debatt om lokale samfunnsspørsmål?
- Hvordan samarbeide med andre kommuner og myndigheter for å løse oppgavene?

1.4 Erfaringer med kommunal planstrategi 2013-2015

Det ble lagt opp til revidering av mange eksisterende planer og utarbeiding av flere nye i forrige planstrategiperiode. Spesielt utarbeidingen av ny kommuneplanens samfunnsdel var en omfattende prosess og flere av de planlagte revideringene og nye planene måtte utsettes til neste periode. Erfaringene fra perioden tilsier at omfanget av planarbeid må justeres ned i denne perioden. Med en oppdatert samfunnsdel ligger det nå nye føringer for resten av kommunens planverk som må innarbeides ved revideringer. Det jobbes videre med å systematisere kommunens planverk og få planene inn på riktig nivå i planhierarkiet.

1.5 Kommunens planverk

1.5.1 Kommuneplaner

Kommunen har mange planer, ref. planhierarkiet, og disse utarbeides etter ulikt lovverk. Felles er at de skal sette politikk i system, og så ut i praksis gjennom ulike tiltak, gjennom virksomhetsplan og økonomiplan. Figur 2 på forrige side som viste kommunens planverk og sammenhengene, at dette er et gjennomgående plansystem fra overordnet strategi til detaljplaner og ressursbruk gjennom midler i økonomiplanen.

Kommuneplan er kommunens øverste styringsverktøy, og består av en arealdel og en samfunnsdel. Kommuneplanen kan ved behov detaljeres i form av kommunedelplaner, tema- og/eller reguleringsplaner. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel revideres i samsvar med vedtatt planstrategi.

Kommuneplanens samfunnsdel tar stilling til langsiktige utfordringer og vedtar mål og strategier basert på visjon og verdier. Planen omfatter både kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen skal være overordnet grunnlag for de ulike virksomhetenes planer. Kommuneplanens samfunnsdel ble sist vedtatt i kommunestyret 23.9.2015, sak 52/15, og bygger på attraktivitetsmodellen.

Kommuneplanens arealdel er en arealplan for hele kommunen. Mål og strategier fra samfunnsdelen skal legges til grunn for arealdelen. Arealdelen skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og gi bestemmelser for hvilke nye tiltak som kan iverksettes og areal som kan tas i bruk. Den angir bruk og vern av arealer. Kommuneplanens arealdel omfatter planbeskrivelse, plankart og bestemmelser.

Kommunedelplaner kan utarbeides for enten areal eller temaområder. Kommunedelplaner skal følge opp mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, eller konkretisere arealbruken i et avgrenset geografisk område. Kommunedelplaner har samme juridiske status som kommuneplanen.

Virksomhetsplaner er en plan som skal vise hva kommunen vil prioritere de fire neste budsjettårene for å nå kommuneplanens hovedmål for virksomheten. Virksomhetsplanen er et styringsverktøy for kommunens løpende virksomhet gjennom konkrete tiltak, eks.vis for Rendalen barnehage. Planen er et verktøy for de som jobber i barnehagen, og den skal gi informasjon til bruker, eier og samarbeidspartnere.

Økonomiplanen er hjemlet i kommuneloven og er kommunens langsiktige plan for investeringer og budsjett, og omfatter minst de fire neste budsjettår. Økonomiplanen revideres årlig, og danner grunnlag for årsbudsjett og årsmelding. **Årsbudsjettet** følger opp økonomiplanen og konkretiserer denne i en bindende plan for kommunens midler og anvendelsen av disse i budsjettåret. Tiltakene og anvendelsen av midlene rapporteres i regnskap og årsmelding. **Årsmeldingen** er rådmannens redegjørelse for kommunens virksomhet det siste året, og skal rapportere på prioriterte mål og tiltak.

Reguleringsplaner er en arealplan for et avgrenset område. Planene består av en planbeskrivelse, et arealplankart med tilhørende bestemmelser som angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser. Reguleringsplan kan utformes som enten områderegulering eller detaljregulering, og kan utarbeides både av kommunen og av private. Hvor det skal utarbeides reguleringsplan, går normalt fram av kommuneplanens arealdel. Områderegulering er en kommunal reguleringsplan som brukes for å gi områdevis avklaringer av arealbruken, og det er behov for å fastsette overordnede strukturer i områder som bygges ut. Detaljregulering er en detaljert reguleringsplan for et begrenset område, og er ofte knyttet til konkrete utbyggings-prosjekter.

Temaplaner er planer som utarbeides etter annet lovverk enn plan- og bygningsloven. Dette kan være planer som er pålagt ved lov eller forskrift, planer som er viktige i planleggingen av de enkelte virksomheter eller planer som omhandler virksomhets-overgripende temaer.

Disse planene kan, når det er ønskelig, utarbeides som kommunedelplaner. Temaplaner er ofte viktige i oppfølgingen av kommuneplanens samfunnsdel, med konkretisering av mål og oppfølging med tiltak. Integreringsplan er et eksempel på en slik temaplan under kommuneplanens samfunnsplan.

2 Gjeldende kommuneplan – status og erfaringer

2.1 Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027

Kommuneplanens samfunnsdel skal være retningsgivende for arbeidet både i de politiske organ og kommunens administrasjon og legger føringer for resten av kommunens planverk. Mål og tiltak i økonomiplanen og årsbudsjettet skal speile det som er trukket opp som mål i kommuneplanen.

Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027 ble vedtatt i Kommunestyret 23.9.2015. Den har følgende visjon for kommunen:

VISJON

Med røtter fra fortiden og vilje til vekst for framtiden.

VERDIER

Raushet, engasjement og åpenhet.

HOVEDMÅL

- Vi skal være en attraktiv kommune for bosetting og næringsliv.
- Vi skal ta vare på og videreutvikle natur- og kulturverdiene på en bærekraftig måte.
- Vi skal aktivt jobbe for å bedre og utvikle samhandlingskulturen i Rendalssamfunnet.
- Vi skal vise vilje til nytenking og bli bedre på å heie fram de som satser aktivt innen ulike næringer.

Samfunnsdelen er utarbeidet gjennom omfattende medvirkningsprosesser med både temamøter, folkemøter, gjestebud og ordinær høring. Mange gode innspill er innarbeidet i planen, som er bygd opp etter attraktivitetsmodellen utarbeidet av Telemarksforskning. Tiltakene i planen er organisert i kategoriene bosteds-, besøks- og bedriftsattraktivitet.

2.2 Kommuneplanens arealdel 2014-2026

Kommuneplanens arealdel 2014-2026 ble sist vedtatt i Kommunestyret 26.6.2014. Revideringen ryddet opp i en del uklarheter og deler av planen som ikke fungerte i praksis, etter en mer omfattende revidering i 2005-2010. Samtidig ble alle områder for spredt bebyggelse i landbruks-, natur- og friluftsområder gått gjennom og nye formålsgrenser satt for disse områdene som bedre samsvarer med hvor bebyggelsen er. Samfunnsdelen skal også legge føringer for arealdelen, men det er ikke gitt spesielle føringer i samfunnsdelen som utløser behov for revidering av arealdelen i denne perioden.

3 Overordnede føringer

3.1 Nasjonale forventninger

Regjeringen skal hvert fjerde år utarbeide et dokument med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, som sist ble vedtatt 12.6.2015. De nasjonale forventningene legger føringer for hva slags hensyn fylkeskommunene og kommunene bør legge vekt på i sin planlegging for å få gjennomført nasjonal politikk. Her er det lagt vekt på følgende hovedtema:

- **Gode og effektive planprosesser**
 - o Enklere regelverk og bedre samarbeid
 - o Måltrettet planlegging
 - o Økt bruk av IKT i planleggingen
- **Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling**
 - o Et klimavennlig og sikkert samfunn
 - o Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier
 - o Fremtidsrettet næringsutvikling, innovasjon og kompetanse
- **Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder**
 - o Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging
 - o Et fremtidsrettet og miljøvennlig transportsystem
 - o Levende by- og tettstedssentre
 - o Helse og trivsel

3.2 Nasjonal transportplan og regional samferdselsplan

Nasjonal transportplan (NTP) er en stortingsmelding der regjeringen presenterer sin strategi for transportpolitikken. Transportplanen har en planperiode på 10 år, men revideres hvert fjerde år, sist i 2009. NTP 2014-2023 ble vedtatt i Stortinget i 2013 og NTP 2018-2029 var på høring sommeren 2016 og er nå under arbeid. Hovedstrategien for distriktene i gjeldende NTP er at godstransporter over lange avstander må gå med tog og skip så langt det er mulig. I ny NTP legges det også mer vekt på klimavennlige løsninger og ny teknologi.

Regional samferdselsplan (RSP) 2012-2021 ble vedtatt juni 2012. Planen omfatter riks- og fylkesvegnettet, jernbane og togtilbud og øvrig kollektivtrafikk organisert via Hedmark Trafikk FKF, men nevner også bredbånd. Planens fokusområder er tilgjengelighet, bosetting, næringsliv, miljø og trafiksikkerhet. I distriktene er det viktig å utvikle kollektivtilbudet, spesielt mellom regionsentra, øke andelen fast dekke og jobbe for elektrifisering av Røros- og Solørbanen. RSP skal følges opp i handlingsprogram for fylkesveger, innspill til NTP og tiltaksplan for Hedmark Trafikk FKF.

3.3 Regional planstrategi for Hedmark

Det skal også utarbeides en regional planstrategi, der det skal redegjøres for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer. Fylkestinget i Hedmark vedtok «Regional Planstrategi 2012-2015 for Hedmark» 18.9.2013. I november 2015 la fylkeskommunen ut forslag til ny planstrategi for perioden 2016-2020 til høring.

Høringsforslaget legger opp til fire hovedsatsingsområder:

Overordnet ambisjon: Ledende nasjonal posisjon i det grønne skiftet, med utvikling av bioøkonomi og utvikling av samarbeids-, vekst- og endringskultur

1. Økt verdiskaping og livskvalitet basert på lokale natur- og kulturressurser
2. En befolkning med høy kompetanse og et konkurransekraftig arbeids- og næringsliv
3. Levende byer og bygdesentre som motorer i regionenes utvikling
4. En velfungerende infrastruktur som binder steder, mennesker og virksomheter sammen

3.4 Interkommunalt samarbeid

Fylkeskommunene har sammen med kommunene og andre aktører hovedansvaret for regional utvikling. Rollene omfatter både myndighetsutøvelse, tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling.

I Strategisk plan for Fjellregionen (i skrivende stund på høring) er visjonen «Rom for å skape – tid til å leve», mens overordnet målsetting er å «Styrke regionens attraktivitet og verdiskapingsevne med utgangspunkt i regionens fortrinn».

Hovedinnsatsområder er kommunikasjon, næringsutvikling, kompetanseutvikling og infrastruktur. Kommunikasjon er bindeleddet mellom innsatsområdene og skal brukes for å profilere regionens fortrinn, ledige jobber, ledige hus, attraksjoner og arrangementer på en synlig og tiltrekkende måte.

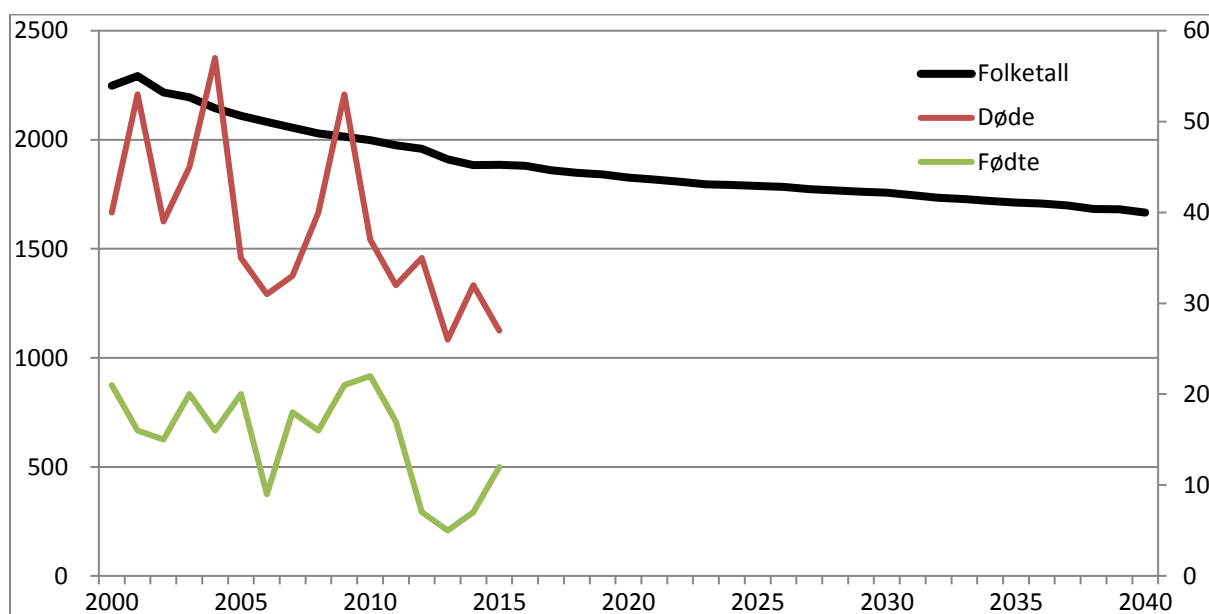
Det må legges ytterligere vekt på regionalt samarbeid innen både samfunns- og næringsutvikling.

4 Utviklingstrekk og utfordringer

4.1 Befolkningsutvikling

Folketallet i Norge øker jevnlig, mens Rendalen har hatt betydelig befolkningsnedgang over flere år. Pr 1.1.2016 var vi 1881 rendøler, 363 færre enn ved inngangen til år 2000. At innbyggertallet i Norge øker gjør at Rendalens relative andel av landets befolkning synker raskere enn innbyggertallet tilsier. At også nabokommuner har nedgang gjør det enda mer utfordrende.

I samme 15-årsperiode ble det kun født 242 barn. Historisk bunnivå ble 2013, med kun fem fødsler. Fødselsunderskuddet (antall fødte minus døde) i Rendalen siden årtusenskiftet er 373, som tilsvarer befolkningsnedgangen. Statistisk Sentralbyrå angir i framskrevet prognose (MMMM) for 2016-2027 en befolkningsnedgang i Rendalen på 108 personer. De siste tre årene har fødselstallene steget litt, men også i overskuelig framtid forventes at vi vil være avhengig av økt tilflytting for å opprettholde dagens innbyggertall.

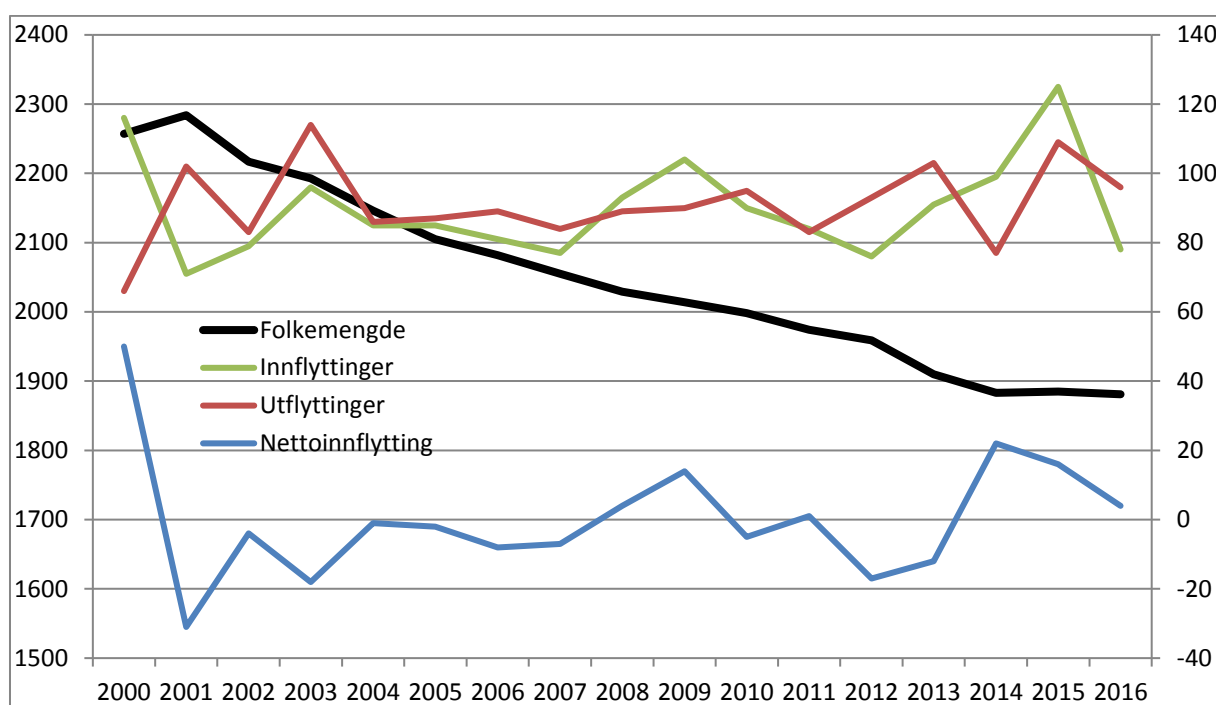

Figur 3 Befolkningsutvikling, fødte og døde i perioden 2000-2015, samt framskrivning til 2040. Merk to vertikale linjer i figur. (Kilde: SSB-tabell 01222 og 11168)

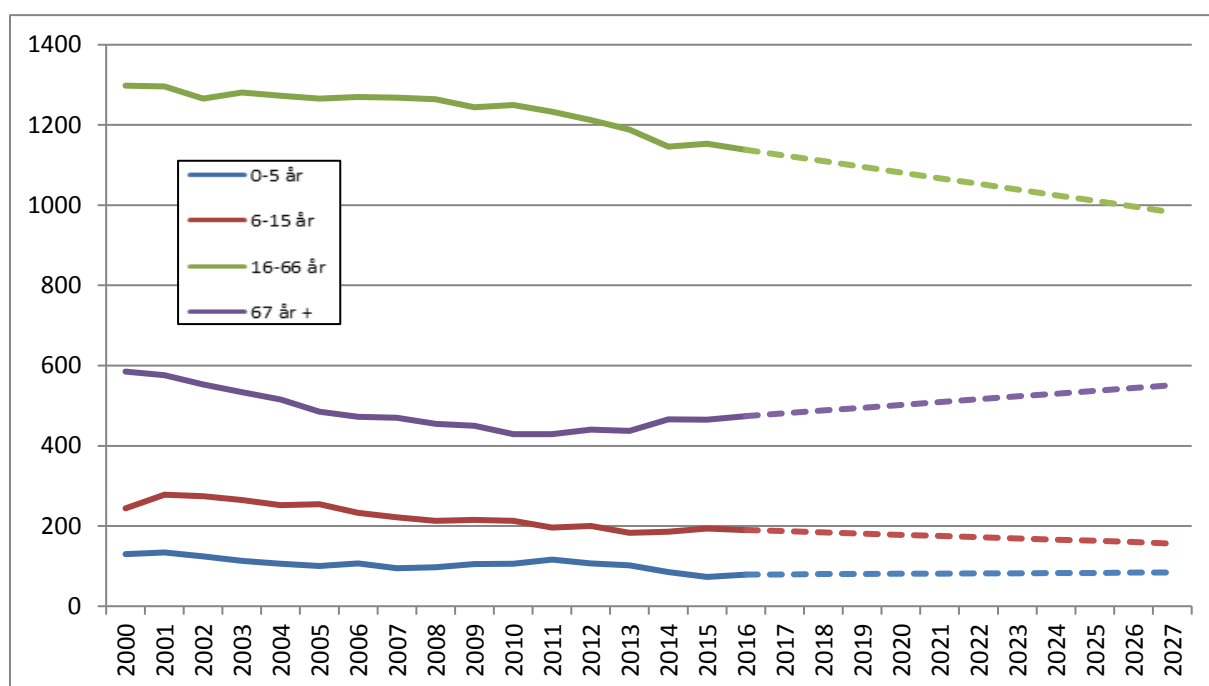
I gjennomsnitt flytter årlig ca. 20 personer til Rendalen fra et annet sted i Norge, mens 14-15 kommer hit fra andre land. Innvandringen går i bølger, med bunnivå på 4 personer i 2007 og en foreløpig topp på 32 kun to år senere. De siste par årene har antall innvandrere til Rendalen steget noe igjen og det samme har innenlandsk tilflytting.

At flere velger å flytte til Rendalen i en periode vi mister mange arbeidsplasser, tyder på økt bostedsattraktivitet, altså at flere velger å bosette seg i Rendalen. Årsakene bør forsøkes avdekket, spesielt av boligpolitiske hensyn.

Rendalens utviklingen i folkemengde og flytting siden årtusenskiftet er grafiske fremstilt nedenfor.

Figur 4 Befolkningsutvikling i Rendalen med inn- og utflytting i perioden 2000-2016. (Kilde: SSB-tabell 06913)

Figur 5 Befolkningsutvikling fordelt på alder i perioden 2000-2016 med prognose fram til 2027. (SSB-tabell 07459)

Ser vi på utviklingen i befolkningssammensetning siden år 2000 og legger Statistisk sentralbyrå (SSB) sin prognose (MMMM) til grunn for utviklingen framover, vil antall rendøler i yrkesaktiv alder synke, samtidig som stadig flere av oss vil være over 67 år. Blir vi færre innbyggere, færre som jobber og færre barn/unge, men flere pensjonister som lever lengre enn landssnittet, gir det både direkte og indirekte ringvirkninger gjennom hele Rendalssamfunnet, bl.a. kommunen som organisasjon og

tjenesteleverandør. Det fremtidige tjenestetilbudet må tilpasses endrede krav, behov og kommunale inntekter.

For å opprettholde innbyggertallet må fødselsunderskudd kompenseres med redusert fraflytting og økt tilflytting. Innflyttingen må skje både gjennom tilbakeflytting (tidligere rendøler), innenlands tilflytting, og ikke minst vesentlig økt arbeidsinnvandring og økt bosetting av asylsøkere. Det må skapes et betydelig antall nye arbeidsplasser innen arbeidsmarkedsregionen. Det må skje både gjennom videreutvikling av dagens bedrifter og proaktiv innsats for å skaffe og skape nye arbeidsplasser. Befolkningsutvikling og å skape utviklingsmuligheter for næringslivet er hovedutfordringen for Rendalen kommune og Fjellregionen i sin helhet, sammen med øvrige nabokommuner.

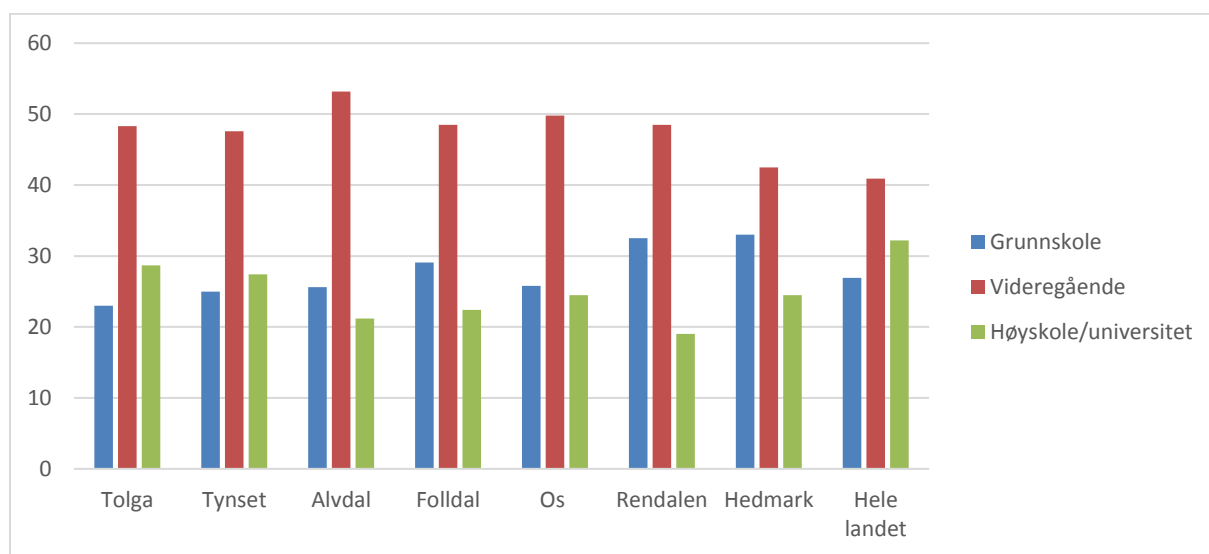
Til tross for at det har blitt mer populært å bo på landet, må flyttemotivene innfris for at utviklingen skal snu. Relevante arbeidsplasser, attraktive botilbud og gode/trygge oppvekstvilkår er fortsatt de faktorene som vektlegges sterkest ved valg av bostedsregion. De siste årene har vi klart å stabilisere innbyggertallet og oppnådd økt bostedsattraktivitet, noe som er veldig gledelig. Neste steg blir å få flere til å bli boende i kommunen. Årsakene til hhv. inn- og utflytting bør avdekkes.

Med flere hytteeiere enn fastboende i kommunen ligger det også store muligheter i å utvikle tilbud som gjør det attraktivt å være oftere/lengre på hytta, kanskje også leie den ut i perioder, og som gjør det interessant å legge igjen mer penger her. Økt tilfredshet blant fastboende, hytteeiere og andre besøkende vil også ha positiv innvirkning på omdømme, som igjen kan føre til at flere viser interesse for Rendalen. Klarer vi å oppnå attraktivitet, bremse utflyttingen, øke besøksgraden og tilflyttingen, se *og gripe* muligheter, øke gründerviljen og skape flere arbeidsplasser, er det all mulig grunn til å se optimistisk på framtida.

Framtiden vil kreve en sterkere og mer koordinert innsats for å integrere innvandrere, især gjelder dette ikke-vestlige innvandrere. Innvandrere er ikke en ensartet gruppe. Det er store forskjeller mellom innvandrergruppene og innad i de ulike gruppene. Innvandring, og dermed integrering, er ikke ensbetydende med flyktning/asylsøker-tilstrømming. Men vi må fokusere på kommunens rolle og mulighet til selv å bestemme bosetting av personer med avklarte asylsøknader/oppholdstillatelse. Rendalen har vedtak på bosetting av flyktninger også de kommende år. Mottakssystemet er betydelig styrket og profesjonalisert siden høsten 2015 da vi fikk de store flyktingestrømmene inn til landet og også til Rendalen. At dette nå pr. oktober 2016 er betydelig endret behøver ikke å bety at vi ikke kan få en lignende situasjon igjen.

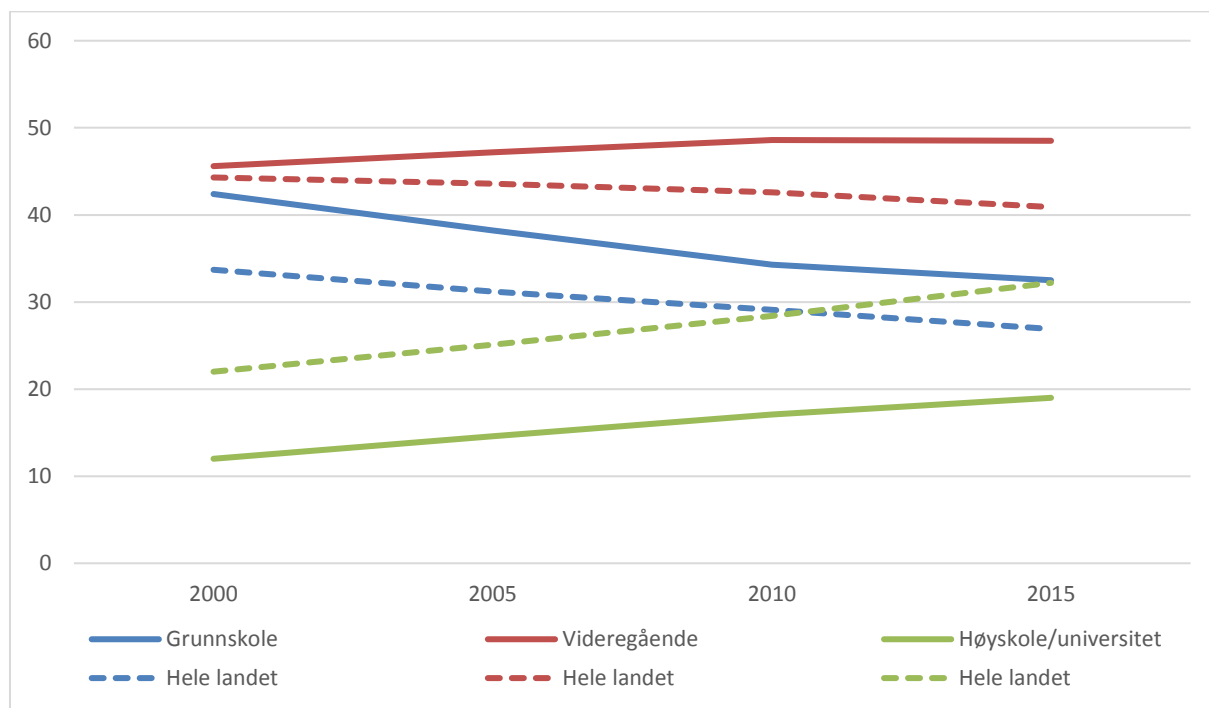
4.2 Utdanning og kompetanse

Utdanningsnivået i Rendalen kommune er relativt lavt, både sammenlignet med resten av Nord-Østerdalen og Norge totalt sett.

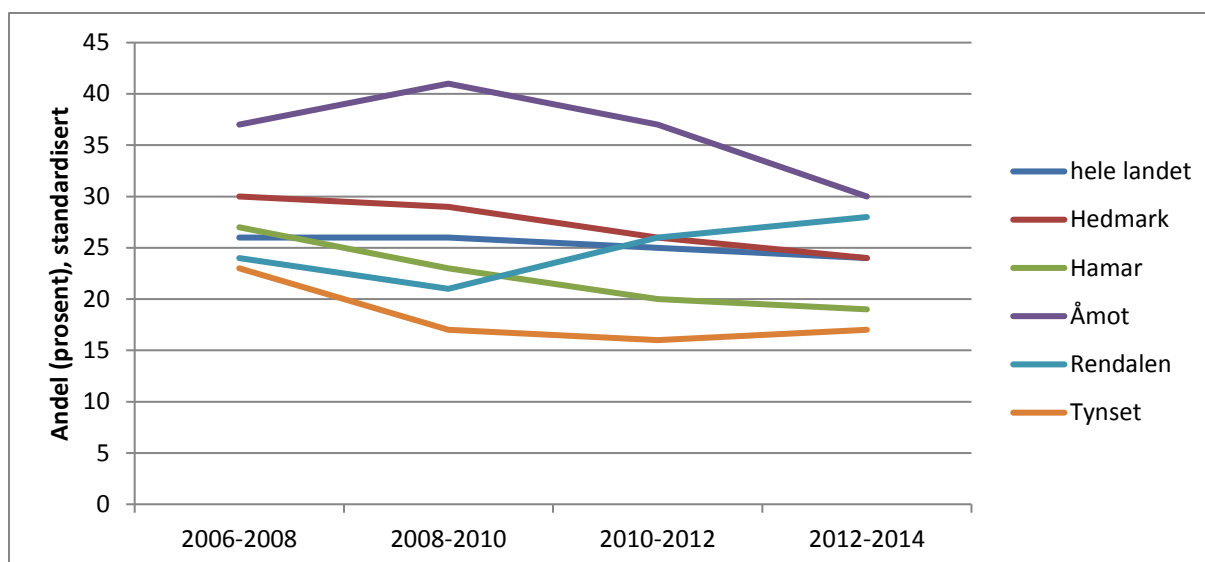
Figur 6 Utdanningsnivå sammenlignet med nabokommuner, fylket og hele landet i 2015 (SSB-tabell 09429)

Hvis vi ser på fordelingen for 2015 ser vi at 33 % av befolkningen har kun grunnskoleutdanning, mens 67 % har videregående eller høyere utdanning. Sammenlignet med andre kommuner i Nord-Østerdalen har vi en høyere andel som kun har grunnskoleutdanning, men Rendalen har en høyere gjennomsnittsalder³. Når vi sammenholder denne statistikken med nedgangen i folketall, ser vi at det er stort behov for tilflytting til kommunen av unge mennesker med utdanning.

Figur 7 Utdanningsnivå i Rendalen sammenlignet med hele landet i 2000, 2005, 2010 og 2015 (SSB-tabell 09429)

³ Kompetanse i Rørosregionen 2014/15 figur side 14, hentet fra www.fjellregionen.no.

Figur 8 Frafall i VGS i perioden 2006–2014 for noen Hedmarkskommuner og for landet. Tallene inkluderer omvalg i løpet av skoleperioden (FHI, [kommunehelsa statistikkbank](#))

I Rendalen er frafallsandelen i videregående skole noe høyere sammenlignet med Hedmark fylke og hele landet. I 2012–2014 var denne andelen 28 % i Rendalen og den har økt noe de siste årene. Det må bemerkes at disse tallene også inkluderer elever som har gjort omvalg i løpet av skoleperioden. Rendalen har ikke videregående skole innenfor kommunen. Det kan føre til at flere gjør omvalg, som kan forklare en høyere frafallsprosent. Det er likevel bekymringsfullt at så mange faller ut, ettersom statistikk viser at halvparten av disse igjen blir avhengig av langvarige offentlige ytelser. Imidlertid så har kommunen de senere år høyere grunnskolepoeng enn snittet i fylket. Det vil videre arbeides med kultur for læring på flere nivå.

4.3 Næring og arbeidsplasser

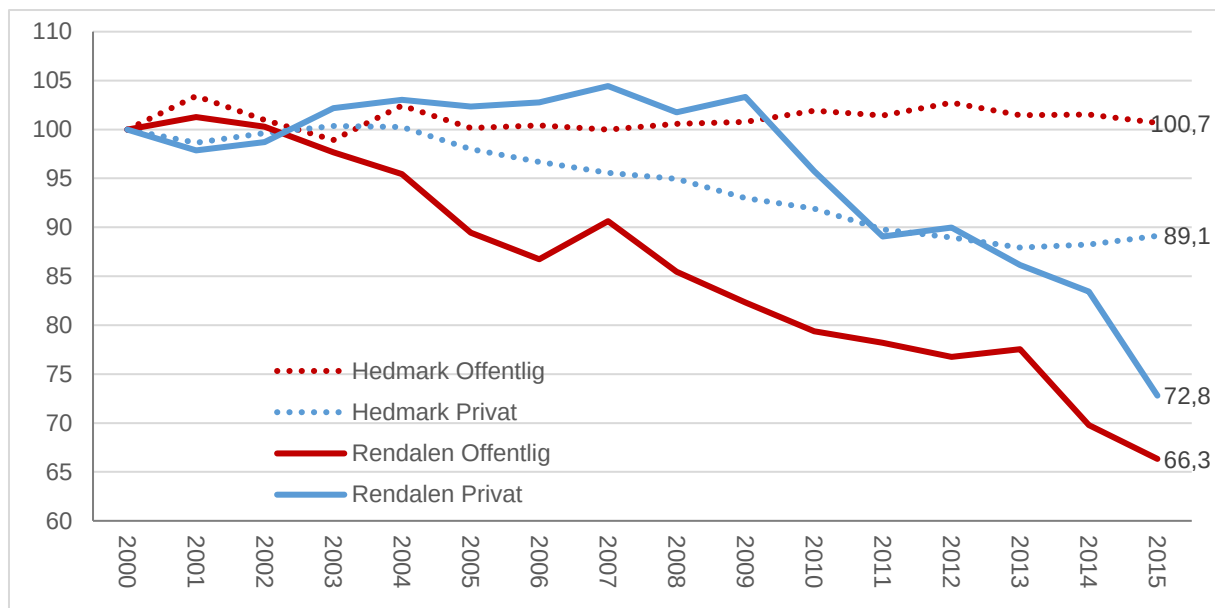
Arbeidsplasser i kommunen og innen dagpendleravstand er grunnpilaren for et steds videre utvikling. Fjellregionen har i flere år hatt nedgang i antall arbeidsplasser. I Hedmark fylke har kun Engerdal hatt større arbeidsplassreduksjon enn Rendalen⁴. Store reiseavstander og mangel på arbeidsplasser i hele arbeidsmarkedsområdet, gjør situasjonen ekstra utfordrende.

Rendalen har hatt flest arbeidsplasser innen næringer som er i nasjonal og internasjonal tilbakegang. Samtidig har vi i svært liten grad klart å skape jobber innenfor vekstnæringene. Antall nyetableringer er fortsatt lav og andelen enkeltpersonforetak er høyest i fylket. Kun et fåtall bedrifter i Rendalen leverer varer og tjenester ut av kommunen. Landbruket og noen få private virksomheter er unntak.

Årstall	2011	2012	2013	2014	2015	2016	5 siste år
Antall innbyggere	1 974	1 959	1 910	1 883	1 885	1 881	-93
Befolkningsendring		-15	-49	-27	2	-4	-93
Sysselsatte med bosted Rendalen	990	966	957	940	918	858	-132
Arbeidsplasser i Rendalen	758	734	741	734	699	619	-139
Netto innpendling	-232	-232	-216	-206	-219	-239	-7

Tabell 1 Sammenligning av innbygger- og sysselsettingstall (SSB-tabell 01222 og 07979)

⁴ Fylkesstatistikk for Hedmark 2015, www.hedmark.org

Figur 9 Arbeidsplassutvikling indekstert 2000-2015 (Telemarksforskning, Minirapport september 2016)

Dersom Rendalen siden årtusenskiftet hadde hatt samme prosentvise økning i antall arbeidsplasser som Norge totalt, ville det vært 252 flere arbeidsplasser i Rendalen i dag. Antall arbeidsplasser har derimot sunket, hvorav 18 % nedgang siden 2010. Nedgangen i privat sektor er hele 27 % i perioden. Annenhver arbeidsplass innen industri og håndverk har blitt borte på kun 5 år og hver fjerde arbeidsplass innen fiske, jord- og skogbruk.

Næring	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Andel	Endring	Prosent
Helse- og sosialtjenester	195	193	198	202	186	182	29 %	-13	-7 %
Off. administrasjon	37	37	42	69	56	45	7 %	8	22 %
Undervisning	48	53	50	49	53	44	7 %	-4	-8 %
Sum offentlig sektor	280	283	290	320	295	271	44 %	-9	-3 %
Varehandel, hotell/rest., mm.	156	155	160	163	188	149	24 %	-7	-4 %
Industri og håndverk	177	166	158	123	95	88	14 %	-89	-50 %
Fiske, jord- og skogbruk	117	113	110	107	98	85	14 %	-32	-27 %
Personlig tjenesteyting	13	11	11	11	14	9	1 %	-4	-31 %
Ikke oppgitt	15	6	12	10	9	17	3 %	2	13 %
Sum privat sektor	478	451	451	414	404	348	56 %	-130	-27 %
SUM total	758	734	741	734	699	619	100 %	-139	-18 %
Endring i perioden		-24	7	-7	-35	-80		-139	

Tabell 2 Utvikling i antall arbeidsplasser i Rendalen i perioden 2010-2015 (SSB-tabell 07979)

Av kun 619 gjenværende arbeidsplasser står nå offentlig sektor for 44 % (landssnitt 34 %). Det er mye, siden Rendalen ikke har fylkeskommunale arbeidsplasser og nesten ikke statlige. I privat sektor utgjør varehandel, hotell og restaurant 24 % av antall arbeidsplasser. Verdiskapingen i Rendalslandbruket og øvrige landbruksbaserte næringer er god, og står for 24 % av samlet årlig verdiskaping.

Økt investeringsvilje og positiv utvikling i flere eksisterende bedrifter, gir grunn til svak optimisme. I videreutviklingen av eksisterende bedrifter må det også tenkes nytt med tanke på samarbeid og produktområder som kan føre til koblinger mellom foredlings-, opplevels- og overnattingsbedrifter.

Privat næringsliv i Rendalen er preget av små, men også noen mellomstore bedrifter. Et flertall av de største virksomhetene med forretningsadresse i Rendalen oppnådde omsetningsøkning i 2015.

Innen kommunens næringsutviklingsarbeid bør det rettes økt fokus på entreprenørskap og bedriftsutvikling. Kommunens rolle som tilrettelegger og lokalsamfunnsutvikler skal bidra til å forsterke og videreutvikle det gode arbeidet som gjøres i bedriftene. Konkrete behov og virkemidler vil variere i den enkelte bransje og bedrift, så kartlegging av bransjers og bedrifters behov og mulighetsrom vil være en naturlig innfallsvinkel. Planlegging av generasjonsskifte i enkeltpersonforetak antas å være en viktig del av dette. Dette samme med overgangen fra enkeltmannsforetak til å ansette noen, men også overgangen fra personlig selskap til aksjeselskap. I stedet for at bedrifter forsvinner når driver pensjonerer seg, er det kanskje mulig å ansette en lærling, kompanjong, eller på annen måte forsøke å legge til rette for at bedriften videreføres og utvikles i en eller annen form.

Tiltak må vurderes i tett og konstruktivt samarbeid med næringslivet og tilpasses de ressursene som er tilgjengelig, eller kan skaffes både innen næringslivet og virkemiddelapparatet. Behovet vil variere fra endringsledelse, kompetanseheving, innovasjon og produktutvikling, til tilrettelegging av møteplasser for personlig motivasjon, faglig påfyll, nettverksbygging, bedre markedsføring og andre tiltak som bidrar til mer robuste og konkurransedyktige bedrifter.

Utdrag fra Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027:

- *Rendalen skal være et attraktivt sted for næringsetablering gjennom kombinasjon av gode statlige ordninger, tilrettelagte arealer for næringsliv, rask og effektiv saksbehandling i kommunen og gode forbindelser til regionalt og statlig virkemiddelapparat.*
- *Langsiktig satsing på å utvikle landbruket med fokus på volumøkning fra grovfôrbasert produksjon og utmarksbeite.*
- *Dyrke vertskapsrollen.*

4.4 Folkehelse og levekår

Den nye folkehelseprofilen for 2016 viser at flere nøkkeltall har endret seg til det bedre siden forrige planstrategiperiode. Blant annet ligger Rendalen nå omtrent på landsgjennomsnittet og ikke under når det gjelder andel lavinntektshusholdninger og utdanningsnivå. Rendalen har nå flere over 45 år som bor alene sammenlignet med landssnittet.

Andel uføretrygdete har gått noe ned⁵, og Rendalen har lav ledighet, få langtidsledige og et lavere legemeldt sykefravær.

⁵ <http://www.kommuneprofilen.no>

Samhandlingsreformen som ble innført fra 1.1.2012, pålegger kommunene økt ansvar innenfor forebygging og helsefremmende arbeid, økt ansvar for pasientgrupper som tidligere ble behandlet i sykehus, samt en dreining av omsorgsoppgavene fra pleie til fokus på å bistå brukeren til å oppnå mestring, aktivitet og deltagelse. Folkehelseloven stiller krav til at kommunen har nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan påvirke denne. Folkehelsegruppa i Rendalen har utarbeidet en oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer på helse i 2016. Rapporten peker blant annet på utfordringer med befolkningsnedgang, økt antall eldre, integrering av tilflyttere, flyktninger og asylsøkere, frafall i videregående skole og for lite fysisk aktivitet i barnehage, skole og ellers i hverdagen.

Det er dokumentert at utdanning bidrar til å fremme folks helse gjennom arbeid og deltakelse i samfunnet. En mye brukt indikator for skolemiljø og utdanningsforhold er andelen elever som faller ut av den videregående skolen. Det viser seg at gruppen som faller ut av videregående skole, oftere har dårligere helse, livsstil og økonomi enn dem som gjennomfører.

For å motvirke disse utviklingstrekkene blir det viktig å fokusere på tiltak som kan forbedre folkehelsen, utjevne helseforskjeller og ivareta en økende andel eldre i befolkningen. Folkehelsen påvirkes av mange ulike faktorer i tillegg til de nevnt over, blant annet kosthold, fysisk aktivitet, tilgang til kulturopplevelser og tilhørighet til familie, venner og lokalsamfunn.

Det blir viktig å utvikle bedre samhandling mellom ulike helsetjenester og mellom kommuner og regionalt. Framtidsprognosene for befolkningsstruktur og befolkningssammensetning må ses i sammenheng med sentrale føringer for helse- og omsorgstjenester. Både eldre og yngre innbyggere med bistandsbehov ønsker å bo i egne hjem og klare seg mest mulig selv. Disse faktorene tilsier at vi må satse på hjemmebaserte tjenester, rehabilitering og gode boligløsninger. Flere og mer mobile eldre og økt bruk av fritidsboliger til fast bosetting kan bidra til å skape utfordringer i forhold til hjemmebaserte tjenester.

4.5 Kommunen som organisasjon

4.5.1 Forvaltning

Kommunen er en sammensatt organisasjon med fire hovedoppgaver:

- Kommunen som politisk-demokratisk arena
- Kommunen som ansvarlig for tjenesteproduksjon overfor innbyggerne
- Kommunen som myndighetsutøvende organ i henhold til lover og forskrifter
- Kommunen som samfunnsutvikler

Kommunen benytter ulike verktøy og metoder for strategisk utvikling av den kommunale organisasjon og for vurdering av forvaltningspraksisen i kommunen.

Det er en utfordring å utvikle innbyggerdialogen videre for å involvere innbyggerne i beslutningsprosesser, og særlig i forhold til den digitale kanalen.

4.5.2 Tjenesteprodusent

Kommunen har ansvar for en rekke velferdstjenester til sine innbyggere. Innen helse og omsorg, primærhelsetjeneste og sosialtjeneste skal det ytes lovpålagte tjenester og gis en god og verdig omsorg. Innen barnehage og skole skal det ytes gode og oppdaterte opplæringstilbud. Forventningene til kommunal tjenesteyting oppleves som økende i tråd med den økende velferdsutviklingen i samfunnet. Det forventes gode og tilrettelagte helse- og omsorgstjenester «overalt» og til enhver tid, forventninger som kan være vanskelig å møte fullt ut. I skolen stilles både lokalt og sentralt stadig større krav til kvalitet og resultat.

Samtidig så må kommunens tjenestetilbud til enhver tid tilpasse seg innbyggertallet og befolkningssammensetningen. En av utfordringene er å få god nok oversikt over hva våre nye innbyggere har av behov for tjenester, og hva vi leverte til de som flyttet. De fleste av de nye innbyggerne vil nok melde sine behov til den virksomheten som skal levere tjenesten, men hvordan kan vi være på forskudd her og planlegge dersom det er en forskyvning av tjenestebehovet?

Kommunens økonomi påvirkes av sammensetningen av innbyggere og bosetningsmønster. Sammensetningen av innbyggerne påvirker inntektene ved at rammetilskudd regnes ut etter antall innbyggere i forskjellige aldersgrupper.

4.5.3 Myndighetsutøver

Kommunen har plikter og rettigheter som myndighetsutøver, og tildeler også rettigheter til innbyggerne. Blant annet innen helse/sosial og plan/bygningslovgevingen er kommunen aktiv myndighetsutøver.

Innbyggerne skal få sine rettigheter seriøst behandlet, og rettssikkerhet skal være tilstede. Dette fordrer at myndighetsutøvelse gjennomføres med kompetent saksforberedelse og forutsigbarhet. Det er en sentral balansegang mellom rollen som myndighetsutøver/forvalter og rollen som tilrettelegger og samfunnsutvikler.

4.5.4 Samfunnsutvikler

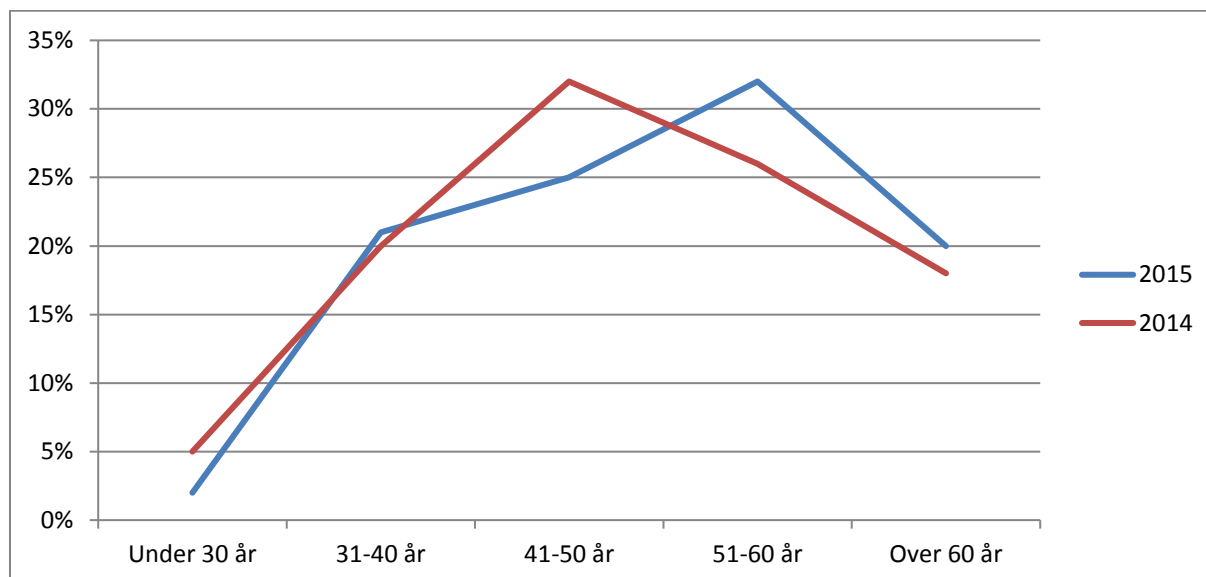
Kommunen skal bidra til å utvikle gode lokalsamfunn for innbyggerne. Kommunen har et bredt utviklingsansvar som skal ivaretas gjennom kommuneplanprosessen og gjennom samarbeid med en rekke aktører. Samarbeid om planlegging og næringsutvikling er som for de fleste kommuner en viktig strategi for å påvirke samfunnsutviklingen, og benytte gode verktøy og kompetansenettverk blir viktig også videre.

Det er en utfordring å holde fokus på kommuneplanen etter at den er vedtatt, og utvikle samarbeidet mellom kommunen, næringslivet, lag og foreninger, frivilligheten og den enkelte innbygger for å bygge tillitt og godt omdømme.

4.5.5 Arbeidsgiver

Kommunen har et betydelig antall ansatte utfra kommunens størrelse, innen alle nivå fra små delstillinger til spesialiserte fagstillinger. Viktigste utfordringer som arbeidsgiver er å ha klare og tydelige mål og visjoner, ha en god bedriftskultur og utvikle samholdet i organisasjonen for å bygge opp under helhetsforståelsen. Å rekruttere og beholde nøkkelpersonell og fagpersoner framheves, og dette er frontet gjennom arbeidsgiverpolitikken til kommunen

Den skal legge til rette for samspillet mellom medarbeidere, innbyggere, brukere og andre samarbeidspartnere, og gjøre kommunen i stand til å ivareta sine oppgaver som samfunnsutvikler. Rendalen kommune skal ha brukeren i sentrum. Holdningene og verdiene som den ansatte legger for dagen har mye å si for brukerens oppfatning av kommunen fordi synet på kommunen, våre tjenester og kvaliteten på tjenestene dannes i møte mellom brukeren og den ansatte.

Figur 10 Prosentvis alderssammensetning hos fast ansatte (Rendalen kommune)

Aldersgruppen 50-67 år utgjør halvparten av de ansatte, mens ca. 10 % er under 30 år. Det at det er svikt i rekrutteringen i den nedre aldersgruppen er ikke overraskende sett opp mot erfaringstall i flyttemønsteret: mange unge forlater kommunen for utdanning og får seg arbeid i nærheten av studiested eller tettbebygde områder. Befolkningssammensetningen viser at vi har lav andel innbyggere i alderen 16-30 år.

Virksomhetene har i dag god kompetanse på sine ansatte og en god kombinasjon av formal- og realkompetanse. Med den høye gjennomsnittsalderen på de ansatte må vi forvente at Rendalen kommune kan få en utfordring med å skaffe tilstrekkelig arbeidskraft og riktig kompetanse i årene som kommer. Kommunen må satse på kompetanseutvikling og rekrutteringstiltak for ansatte i organisasjonen.

4.6 Klima og miljø

4.6.1 Energi og klima

Nasjonale forventninger til planlegging forutsetter at alle kommuner legger vekt på reduksjon i klimagassutslipp og planlegger for et klima i endring. Det er viktig ved planlegging av næringsvirksomhet, hytteområder, boliger, infrastruktur og tjenester.

De samlede utslippene av klimagasser i Rendalen kommune økte med 23 % fra 1991 til 2007, til totalt 29 400 tonn CO₂-ekvivalenter i 2007⁶. Tilsvarende økte de nasjonale utslippene med 15 % i samme periode. Transportsektoren stod for nesten to tredeler av utslippene og var også den største årsaken

⁶ Energi- og klimaplan for Rendalen kommune 2010-2022

til økningen fra 1991. I en stor kommune som Rendalen med liten befolkning er det vanskelig å legge til rette for offentlig kommunikasjon, med den følge at de fleste er avhengig av personbil i hverdagen. Det er likevel viktig å forsøke å begrense transportbehovet ved nye utbyggingsområder for blant annet bolig og næring.

Prosessutslipp stod for omtrent en tredel og stasjonær forbrenning utgjorde 3 %. I Rendalen kommer prosessutslipp i all hovedsak fra landbruket: utslipp fra biologiske prosesser, husdyr og husdyrgjødsel samt kunstgjødselspredning. Utslippene fra landbruket økte med 23 % i perioden, som sannsynligvis skyldes økt bruk av kunstgjødsel. Det jobbes med å redusere bruken av kunstgjødsel ved å utarbeide gjødselplaner og stimulere til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel i vekstsesongen. Utslippene fra stasjonær forbrenning er redusert med omtrent 30 % siden 1991, som først og fremst skyldes redusert bruk av fossile brensel i industrien og i tjenesteytende sektor.

Prognosen for årene fram mot 2030 viser en antatt økning på 0,6 % per år hvor økningen skyldes økning i utslipp fra transportsektoren. Utslipp fra stasjonær forbrenning forventes å minke noe og prosessutslipp ventes å holde seg tilnærmet uendret. Det vil si en total forventet økning på 15 % fra 2007, totalt 41 % i forhold til 1991. I henhold til Energi- og klimaplan for Rendalen kommune 2010-2022 skal utslippsnivået i kommunen reduseres med i overkant av 10 % i forhold til 1990-nivå innen 2030. Reduksjonen skal oppfylles ved blant annet å:

- Redusere energiforbruket i kommunale bygg
- Redusere bruk av kunstgjødsel og bedre håndtering av husdyrgjødsel
- Bruke bioenergi fra skogbruket i ny kraft- og varmeproduksjon
- Bidra til å flytte godstrafikk fra vei til jernbane
- Utnytte en større del av det utnyttbare vannkraftpotensialet

Skal man nå målene om utslippsreduksjon er man avhengig av at utslippene i transportsektoren går ned siden det er her det forventes en betydelig økning de neste årene. Det er i stor grad utenfor handlingsrommet til kommunen siden mye av transporten i kommunen er gjennomgangstrafikk og utslippene blant annet avhenger av utviklingen i bruk av mer miljøvennlige biler og kapasiteten på jernbanen. En del av de foreslåtte tiltakene er gjennomført eller i gang, det er blant annet igangsatt et prosjekt for energisparing i kommunale bygg og flere nye vannkraftverk er bygd de siste årene.

4.6.2 Grønt skifte

Hedmark fylkeskommune har satt seg et overordnet mål om å innta en ledende nasjonal posisjon i det grønne skiftet og utviklingen i bioøkonomien. Hedmark og Rendalen har gode naturgitte og kompetansemessige forutsetninger for å satse på næringsutvikling basert på fornybare ressurser. Det gjelder blant annet jord- og skogbruk, verdikjeder basert på mat og trebaserte produkter. Denne satsingen omfatter også reiselivsnæringen, som i stor grad tar utgangspunkt i naturressurser som fjell, utmark og kulturlandskap.

Et grønt skifte handler om å snu til en mer bærekraftig samfunnsutvikling. Det vil si en utvikling som opprettholder eller øker livskvaliteten med utgangspunkt i rettferdig ressursbruk som tilfredsstiller både dagens samfunn og framtidige generasjoners behov. Dette perspektivet må innarbeides ved rullering av strategisk næringsplan og andre relevante planer.

4.6.3 Naturverdier og kulturarv

Rendalen er en stor utmarkskommune med betydelige natur- og utmarksressurser. Naturen og kulturhistorien er viktig for kommunens identitet, lokal stolthet og bolyst, noe det er jobbet mye med i Veidemannskulturprosjektet. Jakt, fiske og friluftsliv er viktig både for innbyggere, hytteeiere og turister. Omtrent 20 % av arealet er vernet gjennom landskapsvern og naturreservater med ulike verneformål.

Det er de senere årene avdekket et stort antall eldre kulturminner i kommunen, i form av fangstgroper og -anlegg, kokegroper og spor etter bosetning i området flere tusen år tilbake i tid. Funnene vitner om stor aktivitet i tidligere tider. Fiskevollen, innlandets største og eldste fiskevær, nær 100 setervoller og Bullmuseet utgjør også viktige deler av kulturarven, som bidrar til lokal identitet og tilhørighet. En stor del av næringslivet, herunder landbruket, er basert på natur- og kulturressursene våre.

4.7 Langsiktig arealbruk

Arealmessig er Rendalen Sør-Norges største kommune, men vi bor kun 0,6 innbyggere pr kvadratkilometer. Befolkningen er hovedsakelig bosatt i dalførene, med omtrent en tredel bosatt i tettsteder og resten i spredtbygde strøk, fordelt på mange mindre grender. Mange boliger ligger i områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområder med spredt bebyggelse i kommuneplanens arealdel. Kommunen har flere boligfelt i tettstedene, deriblant et nytt boligområde på Holmegga i Østagerenda. Dalførene, spesielt hoveddalføret langs Rena og Unsetåa, er preget av jordbruk.

Det er hele 2550 hytter i kommunen, som gjør Rendalen til Hedmarks tredje største hyttekommune, etter Ringsaker og Trysil. Fritidseiendommene ligger både i etablerte hyttefelt, som omdisponerte boliger i dalførene og spredt ellers i kommunen. Det er mange ledige tomter både i eksisterende reguleringsplaner og som nye uregulerte byggeområder i arealdelen. Hoveddelen av hyttene ligger i områder langs Engerdalsveien, med Renåfjellet som det største.

Rendalen har både villrein i vest og rendalsren i øst. Det er viktig å ivareta beiteområdene og trekkveiene til reinen. Spesielt rendalsrenen er under press fra hyttebygging og økt ferdsel. Hensynet til reinen er tatt med som et vurderingskriterium i sti- og løypeplanen ved etablering av nye og merking av eksisterende stier og løyper. Reinen er også et viktig tema ved dispensasjons- og plansaker.

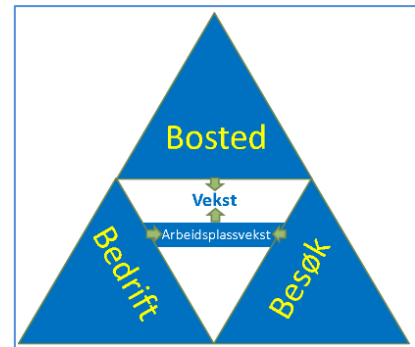
For øvrig preges Rendalen av store skog- og fjellområder med myrer, vann og vassdrag. Spredt utover dette landskapet finner vi nærmere 100 større og mindre setervoller, men de fleste brukes i dag i hovedsak som fritidsboliger. Forvaltningen av setermiljøene kan derfor være en utfordring når man prøver å balansere hensynet til kulturlandskapet opp mot nye behov og ønsker for bruk. Vi ser også en økende bruk av seterbygningene i tilleggsnæringer til landbruket, såkalt Landbruk Pluss-næring. Det er positivt at dette bidrar til å bevare bygningsmassen, men krever at man er bevisst på å ivareta kulturminneverdiene i setermiljøene.

Næringsvirksomhet utover landbruk ligger hovedsakelig i tilknytning til tettstedene, først og fremst i Åkrestrømmen, Otnes, Bergset, Elvål og Hanestad. Det har de siste årene blitt økt fokus på planlegging og drift av masseuttak, blant annet som følge av ny minerallov i 2010, og flere massetak er regulert de siste årene.

5 Vurdering av planbehovet

Hovedutfordringene er befolkningsutvikling, verdiskaping og nye arbeidsplasser, samt infrastruktur og kommunikasjon. Prioriteringene av planarbeidet må derfor gjøres ut ifra hvordan man best kan øke bosteds-, bedrifts- og besøksattraktiviteten. Attraktivitet skapes gjennom endringer – vi må vise vilje og evne til endring – forandre til det bedre. Da må vi tenke annerledes og arbeide smartere enn andre. Det krever klare felles verdimål, behovsforståelse, tillit til tiltak og strategisk kompetanse.

Næringslivet, utbyggere og kommunen spiller en stor rolle i utviklingen av nye arbeidsplasser. Men boliger og arbeidsplasser er i seg selv ikke nok for å få folk til å flytte. Valg av bosted påvirkes også av stedsqualiteter som et raust og inkluderende samfunn, attraktive sentrum, gode fritidstilbud, levende kulturliv og gode kommunale tilbud innen skole og barnehage. Skal vi nå målene i kommuneplanen må utviklingsarbeidet framover skje i et nært samarbeid med næringsliv, frivillig sektor og ansatte i kommunen.

Figur 11 Attraktivitetspyramiden

Erfaringene fra den første planstrategien tilsier at omfanget av revideringer og nye planer må reduseres i neste periode. Det legges fortsatt opp til et stort antall revideringer og nye planer i denne perioden, men samtidig er flere store og omfattende planer på plass, blant annet samfunnsdelen. Et betydelig antall planer er allerede påbegynt og vil vedtas i løpet av vinteren 2017.

Det er fortsatt et mål å redusere antall planer ved å slå sammen planer innen hver sektor hvor det er naturlig, for eksempel innen oppvekst og helse og omsorg. Samtidig er det viktig å se planenes sammenheng i den overordnede planstrukturen, jf. Figur 1, og være bevisst på hvilket nivå/hvilken plantype hver enkelt plan hører til. Det må gjenspeiles i planens innhold og detaljeringsgrad. For planer på delplannivå er dette spesielt viktig siden slike planer må ha en handlingsdel som rulleres årlig. Dette må vurderes ved revidering av eksisterende og utarbeiding av nye planer i perioden.

5.1 Bostedsattraktivitet

Bostedsattraktivitet handler om lokal identitet og omdømme, ledige tomter og boliger, kommunale tjenester, naturherligheter, toleranse, samarbeidsånd, utviklingskultur, servicetilbud og sport- og fritidstilbud. Dvs. et steds evne til å tiltrekke seg folk som vil bo i kommunen fordi det er godt å bo der og at det er bedre enn andre aktuelle steder.

For å øke bostedsattraktiviteten i Rendalen vil vi prioritere følgende planarbeid i perioden:

- **Oppvekstplanen** er under utarbeiding. **Virksomhetsplaner for skolene, Plan mot mobbing og Krisepan barnehage/skole** skal utarbeides i planperioden.
- **Delplan kultur** skal revideres.
- **Anleggsplan for idrett, friluftsliv og kulturbygg** prioriteres i forhold til nye krav (spillemidler).
- **Boligpolitisk plan** utarbeides der bl.a. årsakene til økt bostedsattraktivitet i periode med negativ arbeidsplassutvikling bør belyses. Det skal ses på muligheten for et mer variert og tilpasset boligtilbud, noen i samarbeidsprosjekt.
- **Bredbåndsplan** er prioritert og påstartet. Mobildekning og bredbånd er i utgangspunktet ren infrastruktur, men er en forutsetning for å få levert nødvendige elektroniske tjenester.

Begge deler må være godt tilgjengelig skal vi få opprettholdt og økt bosettingen, og er også en nødvendig forutsetning for næringslivet.

- **Integreringsplan** utarbeides for å sikre gode samarbeidsformer i flyktningetjenesten, på tvers mot andre tjenester, resten av fjellregionen og koordinering mot frivilligheten. Integreringsplanen kan også bidra til å dekke kommunens framtidige behov for menneskelige ressurser og kompetanse. Den skal ha en plan for et tjenesteapparat som har kapasitet og kompetanse til å håndtere bosetting av det antallet flyktninger som IMDI ønsker at kommunen skal ta imot.

5.2 Bedrifts- og besøksattraktivitet

Positiv næringsutvikling kjennetegner de områdene/regionene som har vekst i antall arbeidsplasser. Det lokale og regionale handlingsrommet består i å skape økt bedrifts- og besøksattraktiviteten.

Bedriftsattraktivitet handler om et steds evne til å ta i bruk kompetanse og tilgjengelig arbeidskraft. Bedriftssammensetning og -struktur, leveringsevne, innovasjonsklima og gründerkultur, tilgjengelig næringsareal, kommunal tilrettelegging og servicegrad, bedriftsnettverk og nødvendig kapitaltilgang osv. avgjør i hvilken grad man lykkes.

Besøksattraktivitet handler om tiltrekke seg besøkende som fører til vekst i besøksnæringene. Godt omdømme, nødvendig kjennskap og positive oppfatninger skapes gjennom tilgjengelighet, relevans og servicegrad. Det kan være overnattingstilbud, hyttetomter, tilgang til de tjenester man forventer som gjest, tilrettelagte turløyper og tilgang til fritidsmuligheter. Besøksnæringer er de næringene som kundene fysisk må oppsøke, som handels- og servicebedrifter.

For å øke bedrifts- og besøksattraktiviteten i Rendalen vil vi prioritere følgende planarbeid i perioden:

- Handlingsplanen til **Strategisk næringsplan** skal rulleres, det må legges til rette for et grønt skifte. **Reiselivsstrategien** innlemmes i næringsplan.
- Det skal utarbeides en **bredbåndsplan**.
- Det skal utarbeides en ny **plan for kulturminner**. Det må vurderes om en **byggeskikkveileder** inngår her.
- **Reguleringsplanen for Åkrestrømmen sentrum** skal revideres med fokus på næringsområder og stedsutvikling.
- En ny **reguleringsplan for Elvål industriområde** vil avklare arealbruken og legge til rette for videreutvikling av området.

5.3 Folkehelse

Folkehelse har ingen egen plan, men vi må prioritere og innlemme folkehelsearbeidet i all kommunal planlegging og bygge opp om tverrsektorielt samarbeid om folkehelseutfordringer. Spesielt følgende planer bygger opp under folkehelseperspektivet:

- Ny **helse- og omsorgsplan**, som har vært ute på høring.
- **Rus- og psykiatriplan** er under utarbeidelse.
- **Smittevernplan, Plan for habilitering og rehabilitering og Demensplan** skal utarbeides.

5.4 Kommunal tjenesteyting

- Samfunnsendringene og arbeidet som har vært gjennomført i forbindelse med kommunereformen gir grunnlag for revidering av «**Arbeidsgiverpolitikk** for Rendalen kommune».
- **Kompetanseplanen** skal revideres i forhold til kompetanse- og rekrutteringsutfordringene.
- **Likestillingsplan** er fra 2012 og skal rulleres i planperioden.
- **Arkivplan** må prioriteres.
- **Trafikksikkerhetsplan** og **Hovedplan vei** er begge nye planer som skal utarbeides.

5.5 Klima og miljø

- Kommunens **beredskapsplan** skal revideres i perioden.
- Tiltaksdelen av **Energi- og klimaplanen** skal revideres i perioden.

5.6 Kommuneplanens samfunnsdel

Siste kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 2015 for perioden 2015-2027. Hovedmålene er at vi skal være en attraktiv kommune for bosetting og næringsliv og ta vare på og videreutvikle natur- og kulturverdiene på en bærekraftig måte. Vi skal aktivt jobbe for å bedre og utvikle samhandlingskulturen i Rendalssamfunnet, og vi skal vise vilje til nytenking og bli bedre på å heie fram de som satser aktivt innen ulike næringer.

Skal vi lykkes med å bremse befolkningsnedgangen må vi gjøre det bedre enn det de strukturelle betingelsene tilsier. Skal vi klare dette må mange nok dra i samme retning. En sterk og positiv identitet med samhold og samarbeid har en dobbel effekt: den er et gode i seg selv, men også nødvendig om vi skal gjøre Rendalen mer attraktiv. Derfor vil arbeidet med å utvikle vår egen kultur i en mer positiv retning være nødvendig for å lykkes.

Handlingsplanen bygger på attraktivitetsmodellen. Det gjør det mulig å jobbe for økt attraktivitet i et langt perspektiv samtidig som tiltak kan byttes ut etter hvert de gjennomføres. Handlingsplanen skal rulleres hvert fjerde år, men en del av tiltakene, som stedlig kultur og identitet, samhandling og folkehelsearbeid, vil allikevel være naturlig å se på som et pågående arbeid over lang tid.

Rendalen kommune både ønsker og må jobbe videre med tiltakene fra handlingsplanen i neste periode. Det ansees derfor ikke nødvendig å revidere kommunens langsiktige hovedmålsetting såfremt ikke kommunereformen eller andre ytre faktorer gir store overordnede konsekvenser som gjør at Rendalen må endre den planlagte retningen for ønsket utvikling.

5.7 Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel har vært gjennom en omfattende revidering med bred involvering, som ble vedtatt i 2010. Hovedtemaene var hytteområder, boliger, kulturmiljø, råstoffutvinning og næring. Etter noen års praktisk erfaring med planen ble det i 2014 gjort en begrenset revidering for å rydde opp i noen uklarheter i bestemmelsene og sette nye grenser for spredt bebyggelse.

Det er ikke planlagt noen ny revidering av arealdelen i perioden. Samfunnsdelen trekker blant annet fram behovet for attraktive boliger, som etter hvert bør følges opp i arealdelen.

5.8 Hvordan arbeide med planoppgaver

Flere av planene som skal utarbeides omfatter eller påvirker flere virksomheter, og også kommunens brukere av tjenestetilbudet. Denne typen planarbeid kan være både kompleks og omfattende, der en må finne ut mer om utfordringer og muligheter samt hvordan en kan jobbe fram mot målet. Arbeidet med slike planprosesser organiseres derfor som prosjektarbeid.

Det gis et mandat til planarbeidet fra rådmannen til prosjektleder (PL). Rådmannen kan være både eier, oppdragsgiver og prosjektansvarlig (PA), og skal etterspørre resultater og ha et nært forhold til oppfølgingen av prosjektet, enten alene eller gjennom en styringsgruppe for prosjektet.

Prosjektleder, eller rådmann, setter sammen en prosjektgruppe som består av relevante deltakere fra aktuelle fagområder som planen omfatter. Det skal være en tillitsvalgt med i prosjektgruppen. Prosjektleder skal lede prosessen i forhold til rammene som prosjekteier har satt.

Det skal utarbeides en prosjektplan for arbeidet, denne skal minimum inneholde organisering og framdriftsplan med milepæler og beslutningspunkt.

Det er viktig med involvering underveis i planprosessen, ikke bare gjennom høring av planforslaget. Aktuelle brukergrupper og/eller samarbeidsaktører inviteres med i dialogmøtet, eller oppfordres til å holde Gjestebud, for å få innspill til planen.

Planer som er hjemlet i plan- og bygningsloven skal legges fram til politisk behandling i kommunens planutvalg, som er formannskapet. Formannskapet legger så planutkastet til høring. Høringsfrist er for de fleste planer seks uker. Høringsinstanser kan være nabokommuner, fylkesmannen, fylkeskommunen, andre fagrelaterte forvaltningsorgan, lag og foreninger. Planen skal også kunngjøres offentlig, minimum på kommunens hjemmeside og i ekspedisjonen/bibliotek.

Prosjektgruppen gjennomgår høringsinnspillene og vurderer de for innarbeiding/justering av planen, som så sendes kommunestyret for sluttbehandling og endelig vedtak.

Etter vedtak av planen bør det gjennomføres et oppfølgingsmøte hvor man legger en strategi for hvordan planen skal implementeres.

6 Prioritering av planoppgaver

Tabellen viser hvilke planer som skal oppdateres og nye planer som skal utarbeides i perioden, organisert etter tema/virksomhetsområde. Hver plan er gitt en prioritering mellom 1 og 3, hvor 1 er høyeste prioritet. De grå feltene viser når det er planlagt at planen skal oppdateres/utarbeides.

Virksomhetsområde/plan	Sist vedtatt	Oppstart	Prioritet	Merknad	2016-2	2017-1	2017-2	2018	2019	2020
Felles/administrasjon										
Arbeidsgiverpolitikk	2013	2016	1							
Kompetanseplan	2014	2017	2							
Likestillingsplan	2012	2017	3							
Beredskapsplan	2004	2016	1							
Arkivplan	Ny	2016	1							
Samfunn og næring										
Strategisk næringsplan (reiselivsstrategi)	2013	2017	3							
Bredbåndsplan	Ny	2016	1	Påstartet						
Integreringsplan	Ny	2016	2	Påstartet						
Boligpolitisk plan	Ny	2016	2	Påstartet						
Kultur, idrett og friluftsliv										
Kulturplan	2006	2017	2							
Kulturminneplan	Ny	2016	1	Påstartet						
Anleggsplan for idrett, friluftsliv og kulturbygg	2004	2016	1	Påstartet						
Tekniske tjenester										
Trafikksikkerhetsplan	Ny	2017	2							
Hovedplan vei	Ny	2017	2							
Oppvekst										
Oppvekstplan	2006	2016	1	Påstartet						
Virksomhetsplaner skolene (justere nivå)	2015	2017	2							
Plan mot mobbing	2009	2018	3							
Kriseplan barnehage/skole	1999	2016	2	Påstartet						

Virksomhetsområde/plan Felles/administrasjon	Sist vedtatt	Oppstart	Prioritet	Merknad	2016-2	2017-1	2017-2	2018	2019	2020
Helse og omsorg										
Rus og psykiatri	Ny	2016	2	<i>Påstartet</i>						
Smittevernplan (inkluder pandemiplan)	2004	2017	2							
Plan for habilitering og rehabilitering	2011	2018	3							
Demensplan	Ny	2017	2							
Arealplaner										
Reguleringsplan for Åkrestrømmen sentrum	1997	2017	1							
Reguleringsplan for Industriområde Elvål	Ny	2018	2							

Arbeidsgruppe for planstrategien har bestått av Mari Holien, Øistein Wien og Erin Sandberg